

Demokratik Eğitim Kurultayı

Eğitim Sen

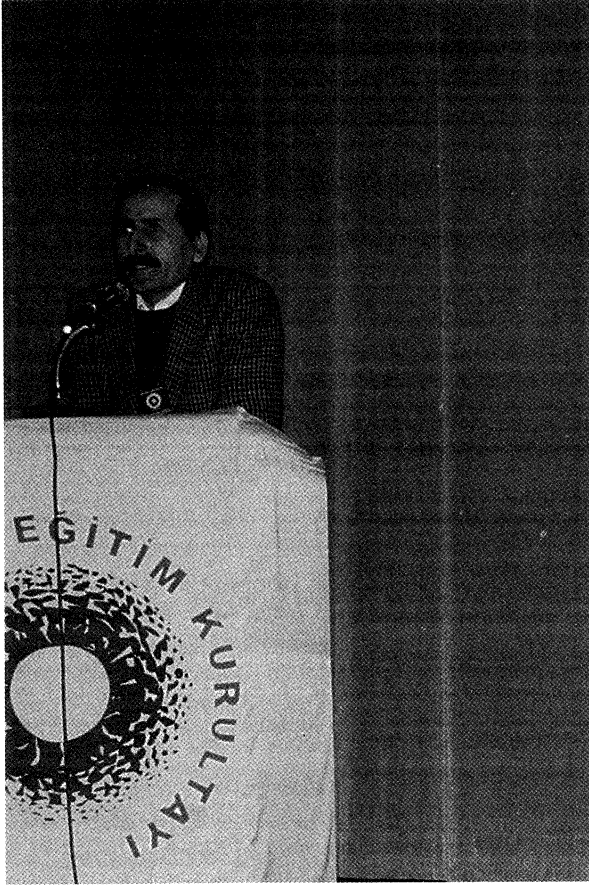
BİLGİ TOPLUMU VE EĞİTİM KOMİSYONU RAPORU

Merkez Komisyonu

Başkan Dr. Nazım Gümüş, DPT
Özden Yılmaz Bilgin, Ankara II No'lu Şube

DEK Delegeleri

Ahmet Küçüköz, Karabük
Refik Saydam, Ankara II No'lu Şube
Mustafa Türker, Öz De Bir
Bahri Akkan, İzmir I No'lu Şube
Mediha İzgi, ÇYDD
Hayati Özoğul, Ankara I No'lu Şube
Şahap Yıldırım, Gaziantep
Özgür Yılmaz, A.Ü.S.B.F. Öğrencisi
Yrd.Doç.Dr.Işık Şifa Üstüner, Akdeniz Üniversitesi
Erdoğan Yıldırım, ODTÜ Sosyoloji Bölümü
Ertuğrul Mengü,
Musa Kaynak, M.T.A

“BİLGİ TOPLUMU” VE EĞİTİM

I. “Bilgi Toplumu” Nedir?

1. Bilgi, bireyin öncelikle dış dünyasındaki nesnelere ve ardından da iç dünyasındaki süreçlerle ilgili izlenimleri olarak tarih boyunca niteliksel değişiklik geçiregelmiştir.
2. Bu anlamda bireyin ve toplumun bilgiyi edinimdeki konumu, öznel yönüyle belirlenmiştir. Aydınlanma Çağı öncesine dek bilgi, bireyin ve toplumun Tanrısal ve dogmatik bilgilerle denetim altında tutulması işlevine sahipken, özellikle sanayileşme sonrasında bilginin niteliğindeki değişimle birlikte, yaratımı ve yaratım süreçlerindeki çok yönlülük, “bilginin meta haline dönüşümü” aşamalarına yol açmıştır.
3. Yerellikten “küreselliğe” geçiş sürecinin hızlanmasıyla birlikte bilgi kaynakları ile bilgiden yararlanılarak bilgiyi tüketecek kitlelere erişimde yeni yeni iletişim araçları ya da ortamlarının gelişmesi, gerek bilgiyi sunanların beklenti ve etkinliklerinin niteliklerinde ve gerekse bilgiyi edinenlerin onu tüketme biçimleri ve karşılığında ödediği bedellerde hızlı değişimlere yol açmıştır.
4. Önceki yüzyıllarda yöneten erkin, toplumları asker ya da silahla; bunlara ek olarak ticaret ya da parayla denetim altında tutarak belirli yönlerde gelişime olanak hazırlarken, özellikle 1973 yılındaki petrol bunalımından sonra, büyük tekellerin ağır sanayi sektörlerindeki etkililiklerinin yitirilmesi ardından, bilgi teknolojisi ve dağıtımını ağırları kurarak bu yöndeki denetim sistemlerini oluşturmaya başladıkları gözlenmektedir.
5. Gelişmiş ülkelerden geri kalmış ya da gelişmekte olan ülkelere yapılan her türlü teknoloji aktarımı ile birlikte kültür ya da bilgi aktarımı da gerçekleştirilmektedir. Ancak, gelişmiş ülkelerdeki bilimsel buluşlar ve onların teknolojik uygulamaları aracılığıyla ürünler olarak toplumlarına yansması arasında, üreten-tüketen dengesi kurulmaktadır. Bu nedenle, gelişmiş ülkelerde bilimsel teknolojik ilerleme ile toplumsal kültürel gelişmişlik düzeyleri arasında çarpıcı farklılıklar oluşmazken, bu teknolojileri ithal eden ülkelerde teknolojik ürünler toplumdan ayrı ve üst bir konuma yerleştirilmektedir. Sonuçta, bu özellikleri taşıyan ülkelerde toplumsal gelişmeyle teknolojik uygulamalar arasındaki kopukluk giderilememektedir. Ülkemizde özellikle 1990’lı yıllarda, aynen başta ABD ve Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, bilgisayar donanım ve yazılımlarına, eğitimden beklenenlerin gerçekleştirilmesi amacıyla büyük umutlar bağlanmış; kitlesel ve pilot uygulamalar niteliğindeki donanım ve yazılım siparişleri verilerek satın alımları gerçekleştirilmiştir. Hemen buna paralel olarak okullardan temsilci öğretmenlerin oluşturduğu küçük gruplara yetiştirme kursları verilmiş ve bilgisayar laboratuvarlarının etkinliğine umutlar bağlanmaya devam etmiştir. Ancak, bu

çabalarla neredeyse öğretmenlerimize hızla çağ atlatma tutkumuzun ürünleri kendisini özlenen düzeyde pek verememiş; Milli Eğitim Bakanlığı, Ders Araçları Daire Başkanı, Hakkari’de oluşturulan bir okulun bilgisayar laboratuvarı sorumlusu öğretmeni, “Dikkat edin! Bilgisayarlara virüs bulaşmasın!” diye uyardığında alınan yanıt şöyle olmuştur: “Merak etmeyin hocam! Her türlü önlemi alıyoruz: Laboratuvarı her gün paspaslatıyoruz.”

6. Ancak, gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan toplumlarda teknolojik uygulamaların ortak sonuçları da gözlenmektedir. Üst sosyoekonomik düzeydeki alıcı kitleler en son gelişkin araçları satın alırken, ellerindekileri alt düzeydeki kitlelere doğru aktarmaktadırlar. Böylece, teknolojik araç gereçlerin toplumsal katmanlar arasında, üstten aşağıya doğru yayılması süreci uzun süreler alabilmektedir. Bu süreç, gelişmiş ülkelerde çok hızlı biçimde, bazen bir yılı aşmayan dönemlerde gerçekleşirken Türkiye gibi ülkelerde daha uzun bir süreyi kapsayabilmektedir.
7. Büyük şirketlerdeki dev bilgisayar merkezlerinden evlerdeki kişisel bilgisayarlara doğru geçiş hızlandıkça ve her geçen günle birlikte bilgisayar yongalarındaki güç ve hız artışı sağlandıkça, telefon, faks- modem, radyo ve hatta televizyon işlevleriyle tümleşik sistemlere doğru geçiş de böylece sağlanmaktadır. Önceleri askeri güvenlik sistemleriyle başlayan özel hatlar aracılığıyla güvenli iletişim çabaları, günümüzde tüm kamu ve özel kesim kuruluşlarının, toplumsal ve hatta uluslararası düzeyde bilgi isteminde bulunanlara bilgi kaynaklarını belli koşullar çerçevesinde sunmaktadır.
8. ABD ve Kanada’da son zamanlarda gözlenen gelişmelerden anlaşıldığı kadarıyla, özellikle bilginin yazılımlar aracılığıyla ve üniversite yerleşkelerinde kurulan ağ merkezleri üzerinden, başta öğrenci kitleleri olmak üzere, tüm bilgi tüketicilerine önceleri ücretsiz, ancak kısa zaman dilimlerinden sonra ücret karşılığında kullanıma sokulması gündeme gelmektedir. Bu süreçte dikkati çeken can alıcı konulardan biri de bilgiyi üreten ve yazılımlara aktaran uzmanların ya da üniversite öğretim üyelerinin, yüz yüze eğitim için kendilerine artık ihtiyaç duyulmadığı gerekçesiyle “Sanal Üniversite” çerçevesinde işlerine ya da sözleşmelerine son verilebilmesi sorunudur. Böylece, doktoralı ve piyasada işsiz gezen kişilerin, çok düşük ücretlerle yeni yazılım projelerinde çalıştırılmaları ve belirli şirketlerin kazanç oranlarını kat kat artırarak, nihai anlamda bilgi teknolojilerini egemenlikleri altında tutma çabaları dikkat çekicidir.
9. Başta ABD ve Kanada olmak üzere, Japonya ve Avrupa ülkelerinde oluşturulan bilgi ağları ile tek yanlı akış sonucunda, yayılcı bir kültür emperyalizmi tehlikesi giderek artmaktadır. Ulusal değerler, ölçütler, tutumlar vb. ortak normlar, anılan bilgi kaynaklarının etkisi altında aşınmaya başlamaktadır. Özenti, tüketim, taklit gibi eğilimlerde tırmanma başlamakta, böylece yeni yeni ticari yayılcılık anlayışları hızla hedeflerine ulaşmaktadır.
10. Tüm bu gelişmelerden olumlu yönde yararlanmak durumunda olan bireyler ya da kurumlar yok mudur? Başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere, özel ticari ve eğitim

kurumları, kendi amaçları doğrultusunda teknolojik yatırımlara giderek bilgi kaynaklarına erişimi sağlamaya çalışmaktadırlar. Ne var ki özellikle Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kurumlarda yapılan girişimlerden şimdiye dek beklenen olumlu sonuçlara ulaşıldığı söylenemez. Özellikle öğretmenlerin bilgisayar ve benzeri eğitim teknolojilerini kapsayan ve “bilgi toplumu”na yönelik yolculukta yer alan gelişmelere karşı nasıl bir tutum takındıkları sorusunun yanıtlanması önem taşımaktadır.

11. Bu ve benzeri sorulara öğretmen kitlesinin vereceği yanıtların saptanabilmesi amacıyla, Ankara’daki 128 ve Karabük’teki 304 olmak üzere, toplam 432 öğretmene 8 soruluk bir anket sunulmuştur:

Soru 1. “Bilgi Çağı” mı, yoksa “Bilgi toplumu” kavramını mı daha anlamlı buluyorsunuz?

a. Bilgi Çağı

b. Bilgi toplumu

Soru 2. Öğretmen olarak bu kavramların içerdiği niteliği kendinizde ne kadar taşıyorsunuz?

a. Az

b. Orta

c. Çok

Soru 3. Okulunuzda Bilgi Çağı/bilgi toplumunu yansıtacak araç gereç donanımın bulunduğuna ya da eğitim durumlarında/sınıf ortamlarında işe koşulduğuna inanıyor musunuz?

a. Az

b. Orta

c. Çok

Soru 4. Öğretmen olarak, Türk toplumunun her geçen gün Bilgi Çağı/bilgi toplumuna doğru geçiş yaptıkça, yaşamsal gereksinimlerinizin de o oranda giderilebileceğine inanıyor musunuz?

a. Az

b. Orta

c. Çok

Soru 5. Milli Eğitim Bakanlığının, öğretmenlerin Bilgi Çağı/bilgi toplumuna geçişte üstlerine düşen eğitimsel katkıyı yapabilmeleri açısından gereksinim duydukları mesleki yetiştirme olanaklarını sunduğuna inanıyor musunuz?

a. Az

b. Orta

c. Çok

Soru 6. Bireysel ve toplumsal çerçevede Bilgi Çağı/bilgi toplumuna doğru geçiş çabalarında, demokratik eğitimin önkoşullarının umulan düzeyde gerçekleştirilmekte olduğuna inanıyor musunuz?

a. Az

b. Orta

c. Çok

Soru 7. Bir Bilgi Çağı/bilgi toplumu bireyi olabilmenin önkoşullarını kendi kendinize yaratma olanaklarına sahip misiniz?

a. Az

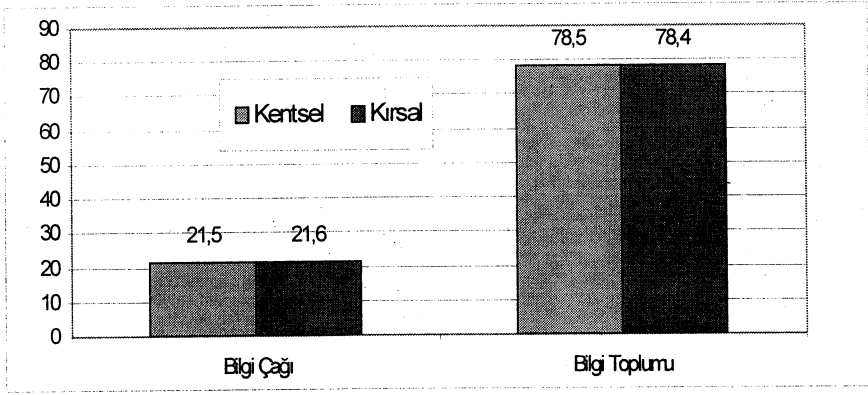
b. Orta

c. Çok

Soru 8. Bilgi Çağı/bilgi toplumunun gereklerini günümüzde toplumun hangi sosyoekonomik düzeyindeki bireyleri yerine getirebilmektedir?

a. Alt   b. Orta   c. Üst

Anketin birinci sorusuna verilen yanıtlara bakıldığında, Ankara'daki öğretmenlerin % 21,5'i ve Karabük öğretmenlerinin de % 21,6'sı Bilgi Çağı seçeneğini işaretlerken, bu öğretmenler sırasıyla % 78,5 ve % 78,4 oranlarında "bilgi toplumu" seçeneğini işaretlemişlerdir. Sonuçta, ağırlıklı olarak "bilgi toplumu" kavramının daha anlamlı bulunduğu dile getirilmiştir.

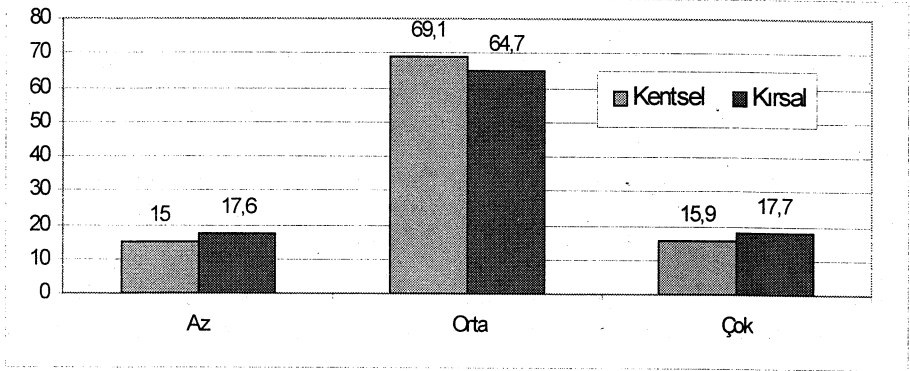
Anketin 2. ve 8. sorularına verilen yanıtların dağılımı ise aşağıdaki tabloda verilmektedir

Soru	Ankara (%)			Karabük (%)		
	Az	Orta	Çok	Az	Orta	Çok
2	15	69.1	15.9	17.6	64.7	17.7
3	88.5	10.4	1.1	73.5	24.8	1.7
4	29.4	23.9	46.7	27.6	35.6	36.8
5	88.3	11.7	0	75.4	23.5	1.1
6	76.1	19	4.9	64.9	29.7	5.4
7	32.5	59.1	8.4	34.9	56.6	8.5
8	6.7	31.1	62.2	5.4	25.7	68.9

İkinci maddede yöneltilen;

- Öğretmen olarak bu kavramların içerdiği niteliği kendinizde ne kadar taşıyorsunuz?

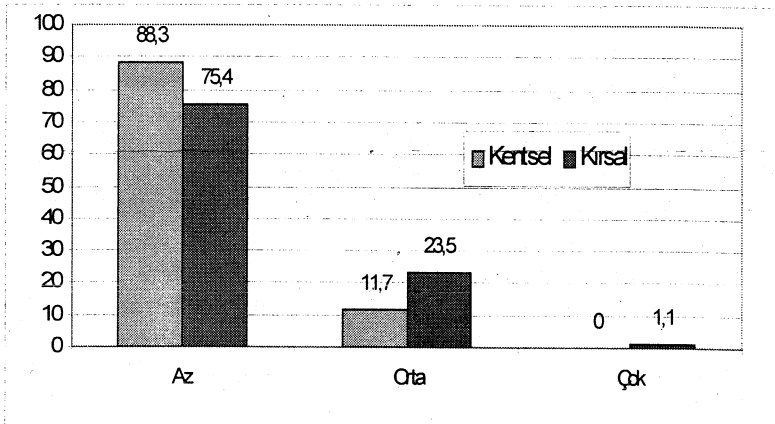
sorusuna verilen yanıtlar **orta** düzeyde olmak üzere, Ankara'da % 69.1 iken, Karabük'te % 64.7 olmuş ve iki kesim arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

Üçüncü maddede yöneltilen;

- Okulunuzda Bilgi Çağı/bilgi toplumunu yansıtacak araç gereç donanımının bulunduğu ya da eğitim durumlarında/sınıf ortamlarında işe koşulduğuna inanıyor musunuz?

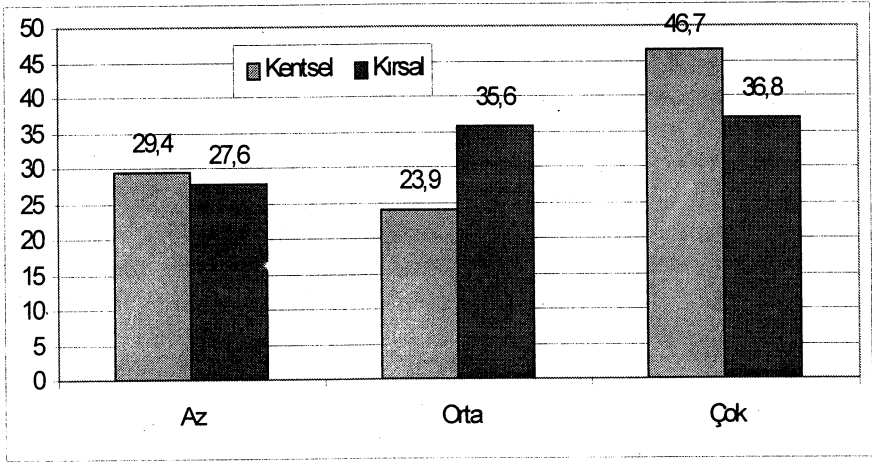
sorusuna verilen yanıtların Ankara'da %88.5'i az ve % 10.4'u orta iken, Karabük'te % 73.5'i az ve % 24.8'i de orta düzeyde olmuş, ancak her iki düzeyde verilen yanıtlar arasında anlamlı farklılıklar gözlenmiştir. Buna göre, kentsel kesim öğretmenleri bilgi toplumunun gerektirdiği sınıf içi araç gereç donanımın işe koşulmasına az düzeyinde daha çarpıcı bir vurgulama yaparken, kırsal kesim öğretmenleri orta düzeyde daha vurgulayıcı olmuşlardır.

Dördüncü maddede yöneltilen;

- Öğretmen olarak, Türk toplumunun her geçen gün Bilgi Çağı/bilgi toplumuna doğru geçiş yaptıkça yaşamsal gereksinimlerinizin de o oranda giderilebileceğine inanıyor musunuz?

sorusuna verilen yanıtların Ankara'da % 46.7 düzeyinde **çok** ve % 29.4 düzeyinde de **az** nitelermeleriyle verildiği, buna karşılık, Karabük'te % 35.6 düzeyinde **orta** ve % 27.6 düzeyinde **az** tercihlerinin yapıldığı gözlenmektedir. Bu düzeyler arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Ancak, Ankara'daki öğretmenlerce gereksinimlerin karşılanması umudu **çok** nitelmesiyle dile getirilirken Karabük'teki öğretmenlerce **orta** düzeyde bu beklenti sergilenmekte ve görüşler arasındaki anlamlı fark **çok** düzeyinde belirmektedir. Bir başka deyişle, kentsel kesim öğretmenleri, bilgi toplumuna geçiş yapıldıkça büyük oranda (% 46.7) umut yeşertirken, kırsal kesim öğretmenleri, bilgi toplumundan üst (% 36.8) ve orta (% 35.6) düzeyde bu umudu dile getirmektedirler, denebilir.

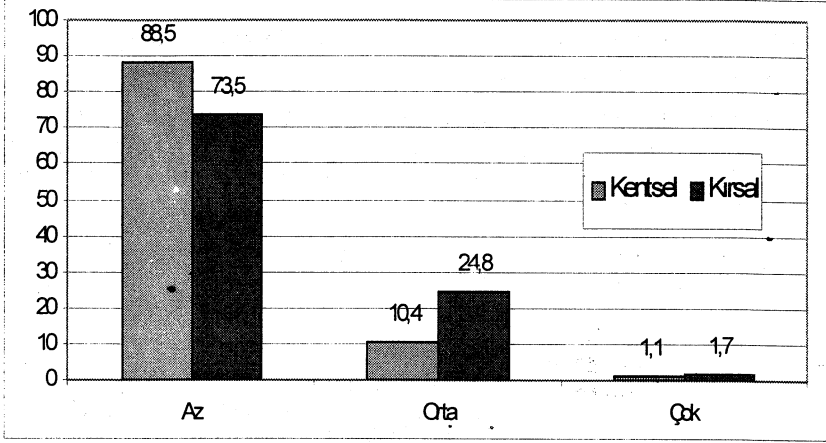

Beşinci maddede yöneltilen;

- Milli Eğitim Bakanlığının, öğretmenlerin Bilgi Çağı/bilgi toplumuna geçişte üstlerine düşen eğitimsel katkıyı yapabilmeleri açısından gereksinim duydukları meslekiçi yetiştirme olanaklarını sunduğuna inanıyor musunuz?

sorusuna verilen yanıtlar Ankaralı öğretmenlerce **az** düzeyinde ve % 88.3 oranında iken, Karabüklü öğretmenlerde bu oran % 75.4'tür. Yine, Karabüklü öğretmenlerin % 23.5'i görece daha iyi bir oranla **orta** düzeyde meslekiçi eğitim fırsatlarından yararlanma olanağını bulduklarını dile getirmektedirler. Gerek **az** ve gerekse **orta** düzeyde olmak üzere, kırsal kesim öğretmenleri, kentsel kesim

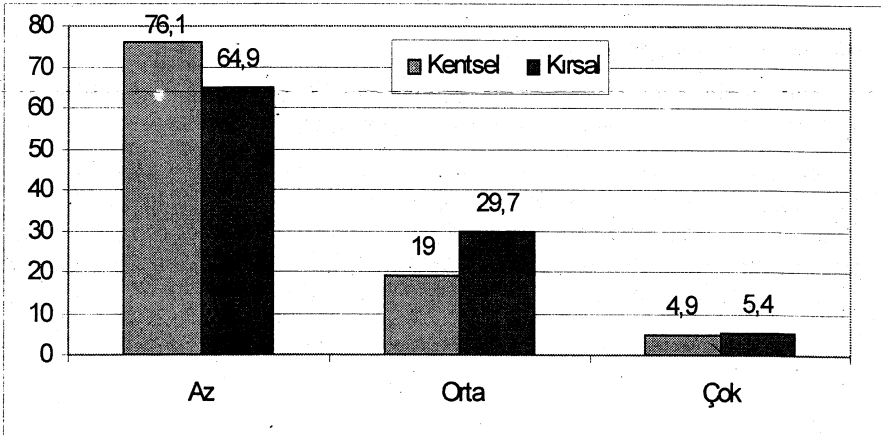
öğretmenlerinden daha olumlu bir bakış açısıyla hizmetiçi eğitim olanaklarını değerlendirmektedirler, denebilir.

Altıncı maddede yer alan;

- Bireysel ve toplumsal çerçevede Bilgi Çağı/bilgi toplumuna doğru geçiş çabalarında, demokratik eğitimin önkoşullarının da umulan düzeyde gerçekleştirilmekte olduğuna inanıyor musunuz?

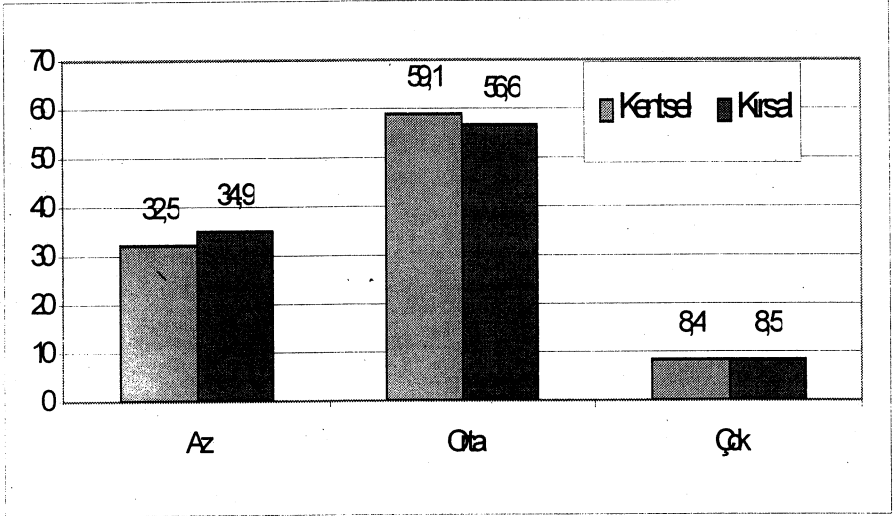
sorusuna kentserde % 76,1 ve kırsalda % 64,9 oranlarıyla ve aralarında anlamlı bir farkın bulunmasıyla birlikte az nitelemesiyle yanıt verilirken, bu yanıt kentserde % 19 ve kırsalda % 29,7 oranlarıyla orta nitelemesiyle ve yine aralarında anlamlı bir farkla birlikte gözlenmektedir. Sonuçta, kırsal kesim öğretmenleri, her iki nitelemede de kentssel kesim öğretmenlerine göre anlamlı derecede farklılık göstererek demokratik bir eğitimin gerçekleştirilmekte olduğu konusunda iyimserdirler.

Yedinci maddede yer alan;

- Bir Bilgi Çağı/bilgi toplumu bireyi olabilmenin önkoşullarını kendi kendinize yaratma olanaklarına sahip misiniz?

sorusuna, her iki kesim öğretmenleri, aralarında anlamlı bir farklılık oluşturmayacak oranlarla *orta* düzeyde (% 59.1-56.6) ve ardından da *az* düzeyde (% 32.5-34.9) yanıt vererek kendilerince umdukları koşulları yaratma gücünde görebilmektedirler.

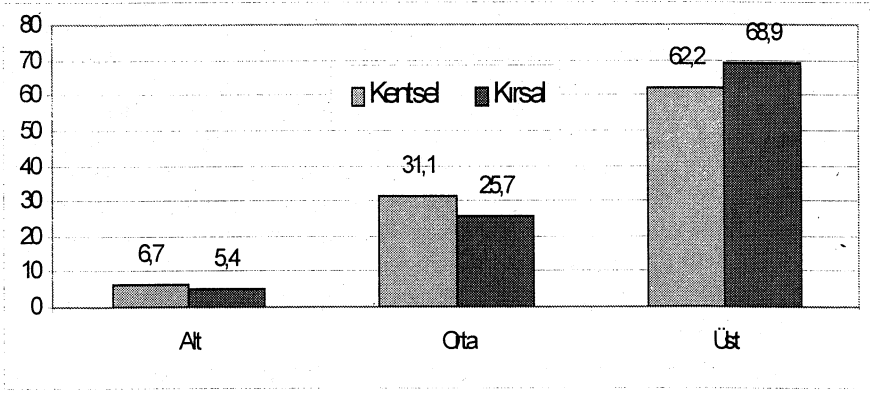

Sekizinci maddede yer alan;

- Bilgi Çağı/bilgi toplumunun gereklerini günümüzde toplumun hangi sosyo-ekonomik düzeyindeki bireyleri yerine getirebilmektedir?

sorusuna, aralarında anlamlı bir fark olmamak üzere, gerek kentsel ve gerekse kırsal kesim öğretmenleri, % 62.2-68.9 oranında *ÜST* ve % 31.1-25.7 oranında *orta* sosyoekonomik düzeydeki bireylerin bilgi toplumuna geçişte üstünlüklere sahip olduklarını vurgulamaktadırlar. Öğretmen kitlesinin geneldeki gelir düzeyi, sosyoekonomik düzeyin alt bölümlerinde yer aldığına göre, bu

demektir ki bilgi toplumu olmanın gereklerini yerine getirmede öğretmenlerimiz yeterli olanaklara sahip değildirler.

12. Yukarıdaki bulgulardan hareketle, bilgi toplumu kavramını tercih eden öğretmen kitlesinin günümüzde eğitim sistemiyle olan ilişkisinde şu yargılarını dile getirdiği sağtanmaktadır:

1. a. Bilgi Toplumu bireyi olmanın niteliklerini ağırlıklı olarak **orta** düzeyde,

b. Bilgi toplumu olabilmek için gerekli araç gereçlerin sınıflarda **az** ya da **YETERSİZ** düzeyde,

c. Bilgi toplumuna geçişte bireysel gereksinimlerinin karşılanması, aralarında çarpıcı farklılıklar olmamakla birlikte, sırasıyla **çok**, **orta** ve **az** düzeyde,

d. Milli Eğitim Bakanlığının kendilerine sunduğu mesleki eğitim olanaklarının **az** düzeyde,

e. Bilgi toplumuna geçişte demokratik eğitimin önkoşullarının yerine getirilmesinin **az** düzeyde,

f. Bilgi toplumu bireyi olabilmenin önkoşulları sırasıyla **orta** ve **az** düzeyde gerçekleşmekte ve

g. Bilgi toplumu olmanın gerekleri, ÜST sosyo-ekonomik düzeydeki bireylerce yerine getirilebilmektedir.

13. Yukarıdaki 12 maddede ileri sürülen bulgular ışığında, "bilgi toplumu nedir?" sorusuna verilecek yanıt, daha da anlamlı olmaktadır. Sanayileşmiş Batı toplumlarında, nesneye ilişkin somut bilgilerden yeni bilgilerin üretilmesi süreçlerinden, günümüz gereksinimleri açısından yararlanma söz konusu olmaktadır. Oysa toplumumuzun bireylerini yetiştiren, biçimlendiren öğretmenlerimiz açısından ülkemizdeki gerçeklik hiç de "bilgi toplumu"nda olması gerekenlerle bağdaşmamaktadır. Toplumun ÜST sosyo-ekonomik kesimlerinden bireyler bilgi kaynaklarına erişim için gerekli olanaklara sahipken, öğretmenlerimizin bu olanaklardan yoksun kalması nasıl açıklanabilir? Gereksinim analizi yapıldığında, bilgi toplumu üyesi bireyin; ekonomik olarak gelişmiş bir ailede yetişmesi, eğitim teknolojileriyle donatılmış sınıf ya da toplumsal ortamlarda eğitimini sürdürmesi, bu ortamlardaki bireyler arası ilişkilerde demokratik tutumların ağırlık kazanması ve tüm bu süreçlerde öğrenci odaklı etkinliklerin yürütülmesinde yetkin olanaklarla donatılmış öğretmen rehberliğinin gerekliliği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.
14. Öyleyse, gelişme gereksinimi duyan ve bu doğrultuda bilgi üreten birey ve kurumlara erişimde gerekli iletişim araçlarının sağlandığı, bunun için kamu ve özel sektörler tarafından gerekli yatırımların yapıldığı, demokratik tutumların yaygınlaştığı ve bunun sonucunda bireylerin kendilerini en üst düzeyde gerçekleştirme olanaklarını bulduğu bir toplum, **bilgiyi kullanabilen, sorun çözebilen, kendi geleceğiyle ilgili kararları verebilen, toplumsal ölçekte düşünen, paylaşımcı toplum** nitelmesini taşıyabilir. Ancak bu niteliklerdeki bir toplum, kendisini ve doğal çevresini geliştirici, kaynaklarını yenileyici ve başka toplumların da kendi nitelikleriyle donatılmasına yardımcı olma konumuna geçebilir.

II. Eğitimde Reform Arayışları

15. Ekonomik ve ticari alanlarda süregelen küreselleşme olgusu çerçevesinde ülkeler ve eğitim sistemleri, geniş çaplı yapısal değişim arayışlarını sürdürmekte, buna uygun eğitim sistemlerini dayatmaktadırlar.
16. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarının hemen ardından yürütülen yenilikçi arayışların ürünü olan Köy Enstitüleri'nin, işbirliği koşullarına dayalı, eleştirel, sanatsal ve yaratıcı düşünce gücünün geliştirilmesini hedeflediği eğitim koşullarında yetişen birey, iktidar politikaları açısından pek istenilir olmamaktadır. Çünkü bu bireyler, hakim düzeni eleştirecek, yargılayacak, değiştirilmesi için her türlü olanak arayışına girecek ve bu bireylerden oluşan toplumsal kesimlerin denetimi ve yönlendirilmesi böylece olanaksızlaşacaktır.

17. İşte, bu birey tipinin, geri kalmış ya da gelişmekte olan ülkelerin düzenlerinde yetiştirilmesi, hem emperyalist kapitalist ülkelerin yayılmacılık ilkelerine ters düşmekte hem de onların işbirlikçisi olan geri kalmış ülkelerin yönetimleri için yeni yeni tehlikeler oluşturmaktadır. Eğitim sistemlerinde bu yöndeki reformcu hareketler çarpıtılmaya çalışılırken, hem özelemler sanki yerine getirilecekmiş gibi gündemde tutulmakta hem de yayılmacı politikaların kendilerine yeni pazarlar oluşturması sağlanmaktadır.

III. Bilgisayar Teknolojileri ve Bireyin Bilişsel Nitelikleri

18. Bilimsel yeniliklerin ürünü olarak her geçen günle daha da gelişen bilgisayar teknolojileri ile onları kullanan bireylerin bilişsel yapıları arasında belirleyici ya da biçimlendirici etkileşimler gözlenmektedir. Bilişsel bilimlerin bulgularından hareketle tasarlanan ve insan beyninin işleyiş biçiminin olabildiğince yansması olması beklenen bilgisayarlarda çalışma ilkeleri, son yıllarda metinler, grafikler, sesler, renkler vb. zenginleştirici niteliklerle daha da çoğaltılmaktadır. (0) ile (1) sayılarından hareketle ya hep ya da hiç olgularına dayandırılan bilgisayarların çalışma ilkelerinin yerini, son yıllarda "fuzzy logic" adı verilen ve (0) ile (1) arasında değişen sonsuz değerdeki durumları algılayabilen yeni tasarımlar geliştirilmektedir. Gerçekte bu tasarımlar, insan beyninin çok yönlülük ve eş zamanlı çoklu algılama nitelikleriyle de bağdaşmaktadır.
19. Dolayısıyla, bilgisayar teknolojilerinde işe koşulan yazılımların içeriğini oluşturan bilgi sistemleri ve onların düzenlenme nitelikleri karşısında bireyin bilişsel olarak yetişmişlik düzeyi büyük önem taşımaktadır. Batılı ülkelerin üretim sistemlerinden ülkemize aktarılan yazılımlar ve içerdikleri bilgi yapıları ve yansıttıkları dünya görüşleri karşısında ülkemiz bireylerinin özgür ve eleştirel konumlarını geliştirebilmeleri ve güçlendirebilmeleri için hangi nitelikleri taşımaları gerekmektedir? sorusunun bu aşamada yanıtlanması gerekmektedir. Bilindiği gibi, gelişmişlik düzeyi, bilim adamlarının yaptıkları çalışmaların teknolojiye aktarılması ve üretime yönelik çalışmalar sonucunda yükselmektedir. Ülkemizde ise üretim ekonomisi, yerini uzun süredir üretken olmayan hizmet ve rant ekonomisine bırakmıştır. Gelişme sürecinde bilim, teknoloji ve sanayileşme politikalarının öneminin bilinmesine karşın, ülkemizde bilimsel teknolojik araştırmalara (AR-GE) çok az kaynak ayrılmaktadır. Ülkemiz, bu anlamda nitel bir gerileme içerisindedir. Özellikle büyük ve önemli projelerde, gelişmiş ülkelerin kredi ile birlikte dayattıkları bilimsel ve teknolojik egemenlikleri, teknik kadrolarımızı üretim ve yatırım alanında ikinci plana itmektedir. Bununla birlikte, ülkemizin gerçek gereksinimlerine denk düşmeyen uygulamalar ve plansızlıklar nedeniyle yaşanan pek çok sorun vardır. Örneğin; önümüzdeki beş yıl içinde, üniversitelerin mimarlık ve mühendislik bölümlerinden yüz bin öğrenci mezun olacak ve mimarlık mühendislik alanları, artan mühendis

sayısı ve azalan istihdam alanı nedeniyle büyük sorunlarla karşı karşıya kalınacaktır. Bu gerçeklik, "Bilgi toplumuna geçiyoruz!" söyleminin nasıl bir çelişki ve yanılsama içerdiğini göstermektedir.

20. Öte yandan, bilgisayarlar aracılığıyla öğrencilere sunulan yazılımların, öğrencilere düşünce geliştirme modelleri oluşturdukları ileri sürülmektedir. Gerçekte bu tür modellerin kazandırılabilmesi için yetkin kılavuzlayıcı öğretmenlerin eşliğinde öğrencilerin **duyarlı bir kavrayış, ayrıştırma, kanıt toplama, birleştirme, esnek, eleştirel, yaratıcı düşünme gücü ile birlikte iyi bir iletişimci olarak yetiştirilmiş ve tüm bu becerileri kazanmış olması** gerekmektedir. Bu niteliklerden hareketle birey, bilgiye erişmekten öteye geçebilmeli, bu bilgiyle kendine özgü yeni bir değer ve yorumlama sergileyebilmelidir. Bunun için ise ülke, toplum ve kültür bilgisinin ve karşılaştırma becerilerinin gelişmiş olması gerekmektedir. Uzman kişilerin ya da uzmanca işlevi yerine getiren bilgisayar programlarının bilişsel ve üstbilişsel (planlama, uygulama ve geri bildirim süreçlerini kapsayan) stratejiler çerçevesinde, etkileşimli işbirliği koşullarında çıraklık aşamasını geçiren birey, alt ve üst düzey düşünme süreçlerini değerlendirme gücünü elde edebilecektir. Ancak bu niteliklerdeki bireyler, kendilerini ifade etme çekingenliğinin üstesinden gelerek kendilerini gerçekleştirme ve doğru tahminlerde bulunmayı sağlayan düşünme stratejilerini geliştirebilme ve öğrenen toplulukların oluşumunda katkıda bulunma olanağına sahip olacaklardır.
21. Bu saptamalardan hareketle, ülkemiz gerçekleriyle ve bireylerinin kültürel, ekonomik, toplumsal nitelikleriyle bağdaşan, daha da özgürleştiren bilgisayar yazılımlarının tasarlanması, uygulamaya aktarılması ve sonuçlarının bu açılarından değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

IV. Öneriler

"Bilgi toplumu" kavramı çerçevesinde öğretmen kitlesinin sergilediği tutumlar ve saptanan gereksinimlerin dikkate alınmasıyla birlikte, "bilgi toplumu" niteliklerinin oluşturulması ve öğretmen kitlesinin bu oluşumda başat rolü yerine getirebilmesi açısından aşağıdaki önerilerin dile getirilmesinde yarar görülmektedir:

1. "Bilgi toplumu" söyleminin gelişmiş ülkelerin, az gelişmiş ülkeler üzerinde kültürel ve teknolojik alanda sömürgeci, yayılmacı hedeflerine alet edilmesi yoluyla dayatılmasına karşı çıkarak ülkemizin ihtiyaçları çerçevesinde "bilgi toplumu" kavramı ve onu belirleyen temel nitelikler, öğretmen topluluğunda açıklığa kavuşturulmalıdır;
2. Milli Eğitim Bakanlığı için genel bütçeden ayrılan paylar, cari harcamalara ek olarak öğretmenlere, "bilgi toplumu"nda önemli bir yer tutan iletişim

araçlarının yetkince kullanabilmelerine yönelik olarak meslek içi yetiştirme olanaklarının sunulabilmesi için artırılmalıdır;

3. Öğretmen yetiştiren eğitim kurumlarının programları, bilgisayar teknolojilerine yönelik kuramsal bilgilere ek olarak uygulama alanlarında pratik yapma olanaklarını sunacak biçimde yenileştirilmeli ya da geliştirilmelidir.
4. Eğitim emekçilerinin mesleki dayanışmasına olanak tanıyacak sendikalar, üyelerine, bilgi toplumu niteliklerini kendilerinde geliştirebilmeleri açısından, her türlü özlük hakların sağlanması, özgüvenlerini geliştirici, mesleki doyumlarını artırıcı koşulların yaratılması ve özeleştirici, demokratik tutumların gelişmesine fırsat tanıyıcı örgütlenme modelinin gerçekleştirilmesine yönelik çabaları harcamalıdır.
5. Eğitim Sen tüm toplum kesimlerinin bilgi edinme ve bu bilgiyi eşitçe kullanma hakkını savunmaktadır. Bunun hayata geçirilmesi için MEB ve üniversiteler başta olmak üzere, iletişim teknolojilerinden yararlanmak, elektronik açık bilgi yerleşkelerinin oluşturulması ve bu bilgi yerleşkelerine insanların kolayca erişiminin sağlanması gerçekleştirilmelidir. Bu amaçla, öncelikle eğitim emekçileri gerekli yazılım ve donanıma kavuşturulmalı ve yeterli düzeyde meslekiçi eğitimden geçirilmelidir.
6. Bilimsel ve teknolojik alandaki hızlı gelişmeyi dikkate alarak üniversitelerimiz, bilim kuruluşlarımız ve bilim insanlarımız, eşgüdüm içinde kısa ve uzun erimli planlamaları zamanında yapmalı, uygulamaya koymalı, devlet tüm bu etkinlikler için gerekli ekonomik ve diğer olanakları sağlamalıdır. Ancak bu şekilde bilgi teknolojilerini üreten ülkelerin sömürsünden korunulabilir.

